

LA LUMANERA

NE NOVA YORK

REVISTA CATALANA

DIRECTOR: ARTUR CUYAS.

DE NOVAS Y GRESCA

DIBUIXANT: FELIP CUSACHS.

ANY 1

NOVA YORK, DESEMBRE, 1874

Nº 2

LA LLUMANERA DE NOVA YORK.

La Llumanera de Nova York.

Aquesta Revista Catalana eixirà á llum lo dia primer de cada mes. La primera plana contindrà un dibuix fet expressament pera LA LLUMANERA, y representarà escenes catalanes, costums y tipos yanquis, successos de actualitat, caricatures, etc. Las altres planas contindrà novas de Catalunya y dels Estats Units, descripcions de costums americanas, articles serios y jocosos, correspondencias de varias parts del mon, poesías originales y traduïdes dels millors poetas inglesos, cuentos, epigramas, etc., etc.

Suscripció per un any :

En los Estats Units	(currency) \$2.50
En la illa de Cuba.....	(en paper) \$5.00..(en or).... 2.50
En Espanya y altres punts d'Europa.....	(en or).... 2.50
En las Repúblicas de Amèrica, etc.....	(en or).... 3.00
Se admetràns alguns anuncios pera la última plana á preus convencionals.	
Internament los Agents de LA LLUMANERA DE NOVA YORK serán :	
E. Puig y Cia, 40 y 42 Broadway.....	NOVA YORK.
Josep Costas, 134 S. Delaware Av.....	FILADELPHIA
M. Capó, Royal Street.....	NOVA ORLEANS.
Joan Pla, St. Vincent College.....	MOBILE
A. Pamies, Santa Clara, No. 19.....	HABANA
Gumà Hermanos.....	MATANZAS
Lopez Bernagossi, Rambla del Centre.....	BARCELONA.
Alberto Berge, 3 Clipstone Street, Fitzroy Sq.....	LONDRES.
Los que vullan ser agents de LA LLUMANERA en altres punts podrán ofrir los seus serveys per carta.	

Totas les cartas y comunicacions deurán dirigirse :

Al Director de LA LLUMANERA
Care of E. Puig & Co.—Box 4468.

NEW YORK.

Nova York 1 de Decembre de 1874.

La Exposició de Filadelfia.

Habem rebut algunes cartas de Catalunya, entre altres una de la Societat pera lo Foment de la Producció Nacional, establerta á Barcelona, demanantnos notícias é informes respecte de la Exposició Internacional que ha de celebrarse á Filadelfia en lo any 1876. Gran pler nos causa veurer lo interés que se prenen los nostres paysans per aquell certámen que tants beneficis ha de reportar á la nostra industria. En Catalunya se fan coses molt bonas, iguals, si no millors, que las quies fabrican en lo extranger; però lo que nos falta es ferlas coneixer fora de casa pera que los altres pobles nos las demanen. La activitat y empresa que mostran los nostres industrials en imitar, copiar y fins perfeccionar los articles extrangers voldriam també veurerlas empleadas en anunciar y ensenyuar al mon los resultats de la sua industria. Los Estats Units son un pays práctic y comercial que va á buscar sempre los objectes millors y més baratos á la font, es á dir allá hont se fabrican, sia la Inglaterra, la Fransa, la Alemanya, ó la China. Però es precis, pera que vagia á buscralos, que sapia ahont están y ahont se fan. Fa poch temps se comensaren á importar objectes de fusta labrada de Suissa : avuy nos veu altre cosa en las botigas de Nova York. Y si la fàbrica de alfombras dels germans Sert, de Barcelona, abasteix de las suas preciosas catifas al gran establecimiento de A. T. Stewart, de Nova York, que es sens disputa lo primer del mon, y la fàbrica de banos de Valencia ne envia una gran cantitat als Estats Units ; ¿perqué no han de trobar aqui un mercat productiu totas las fàbricas industrials de Catalunya? Lo mal está en que no las coneixen, se ignora aquí completamente la sua existencia, se creuen que Espanya es un pays de toreros y bandoleros, y may se pendrán lo trall de averiguar si en alguna província de Espanya está adelantada la industria, si nosaltres no procuram dirloshi y ensenyarloshi ab los products de las nostres fàbricas.

Per axó creyem que á Catalunya li convé pender una part activa y principal en la exposició de Filadelfia, y aqueix es un dels objectes que nos habem proposat ab la fundació de LA LLUMANERA. En tots los números dedicarem una secció an aqueix important assumptu, explicant los progressos quies fan á Filadelfia en las obras y los preparatius, y los projectes més notables quies anuncian. Per vuy nos contentém ab presentar als nostres lectors las vistas dels dos edificis principals que están fabricantse.

Vint y una nacions han acceptat la invitació del govern de Washington de pender part en la Exposició. Entre elles está Espanya ; però mèntralas algunas com la Fransa, la Suecia y altres, no tan sols han nombrat las suas comissions, sino que aqueixas ja han escollit lo terreno que necessitan, Espanya no ha nombrat encara la sua comissió. ¡Veurem si succehirá com á Viena y com per tot arreu, que Espanya sempre arriba tart!

Lo dinar y castanyada ab que se celebrá, lo dia de Tots Sants, en casa del nostre paysá Emi-

lio Puig, la aparició de LA LLUMANERA, proporcionarán un dia de verdadera satisfacció als que participarem, y foren lo nostre digne vice-cònsul, senyor Frederich Granados, los coneiguts comerciants de aquesta plassa, senyor Ramon Palanca, senyor Antoni Reynés, senyor Juan Barceló, lo dibuixant de LA LLUMANERA, en Felip Cusachs, y lo que té el gust de escriurer aquestas rallas. Lo dinar fou á la catalana ab lo qual ja está dit que fou bò y substancials. Lo escut de las quatre barras, fet de flors, adornaba la paret del menjador, y desota hi havia una capelleta de la Verge de Montserrat feta ab pedras cullidas en aquellas montanyas. Se dedicaren á la Patria recorts plens de amor y de anyoransa ; beguérem tots ab porró y brindárem ab entusiasmo pera que no se apague mai LA LLUMANERA, prometent cada hu fer lo possible pera conservarla encesa. Estém segurs de que en aqueix propòsit nos ajudarán tots los nostres germans, procurant aumentar la subscripció de LA LLUMANERA de modo que no hi hagia un català dintre ó fora del mon que no la rebi.

A El Crónista, al Diario de la Marina, á El Artista y á tots los demés periódichs que han contestat carinyosament al nostre saludo, enviém les gracies més afectuosas que trobém en lo fondo del cor. Si no ens falta la de Deu y l'oli de la protecció dels nostres germans, nosaltres procurarem, com las verges Vestals, que no se apague mai lo flam de LA LLUMANERA, y, encara que débil la sua llum, nos esforçarem pera que no sia indigna de tan iluminosa germandat. Mocàrem sovint lo blé pera que tothom pugua dir de LA LLUMANERA :

¡Fa llum, no fum!

LA LLUMANERA comensa per hont los altres periódichs acaban. Ab aquest número regalém als nostres suscriptors una fulla ab dos grabats que representan lo PALAU INDUSTRIAL y la GALERIA DE ARTS que se están fabricant á Filadelfia pera la Exposició Internacional de 1876. Axó ho debém á la amabilitat de Mr. A. T. Goshorn, Director general de la Comissió del Centenari, lo qual nos ha escrit una carta enviantnos eixos grabats, pera ferne us en LA LLUMANERA.

Com lo prochement que empleém para imprimir la primera plana de LA LLUMANERA es la foto-litografia, tenim facilitat y tindrémos molt gust en reproduir (sempr que ho mereixcan) los dibuixos, vistes y caricatures quens envien los nostres suscriptors.

(E. P. D.)

¡Catalunya está de dól! Lo telégrafo ha anunciad la mort del pintor Fortuny. Las Arts han sufert una pérdida immensa ; perquè en Fortuny no era una gloria de Catalunya, ni de Espanya solaament, era una gloria de tot lo mon. Lo gran crítich francés, Téophile Gautier, deya quen Fortuny era lo primer pintor de la época. Nasqué á Reus lo 11 de Juny de 1839, y comensá á Barcelona la sua brillant carrera artística. A Italia y á Fransa lo seu geni causá la admiració de la gent. La mort se lo ha importat quant comensaba lo seu nom á esculpirse al costat dels noms venerables dels grans mestres que han donat á Espanya una època de gloria. ¡Deu tinga á Fortuny en la eterna!

Catalans, però Espanyols.

Los espanyols que no son catalans nos acusan de que volém ser catalans però no espanyols.

Axó no passa de ser un joch de paraulas ; perquè los catalans, á pesar de tenir un carácter molt independent, son espanyols en lo fondo, y han fet més en Espanya y pera Espanya que molts dels altres pobles de la Península.

Deixant apart que Catalunya fou una de las primeras parts de Espanya quies poblá ; deixant apart que de Catalunya sortí lo primer rey godo que reuní tota la Península baix lo seu septe ; deixant apart lo que en totas ocasions ha fet Catalunya pera defendrer la honra de Espanya, ja enviant al Orient los seus Almogavars, ja etjegant als gabatxos á la altre banda dels Pirineus, ja donant tunyina á nels maruecos ; ¡no està donant Catalunya páginas de gloria á Espanya ab lo seu progrés, ab la sua industria, ab las suas arts, y ab las empresas comercials? No acaba de elevar un digne monument al Princep dels ingenis

espanyols, al inmortal Cervantes, reproduint per medi de la foto-tipografia la primera edició de *Don Quijote*?

Sí, los catalans son bons espanyols.

Allí ahont tremola la bandera de Castella, allí lo català veu lo emblema de sa patria.

Si té una mica més de apego y de amor an aquell racó de terra que lleva carinyós lo Mediterrani y que ostenta sos venerables cabells blanxs en la cima del Montseny, se li pot perdonar : la bandera de Espanya té dos barras y la de Catalunya ne té quatre. ¡No es natural quel amor també sia doble?

Per sa conducta noble y leal, per sa valentia, per sus proeses, Catalunya obtingué fors : per son amor al trall, per la sua activitat y empresa, per sus industrias y son comers Catalunya es avuy la província més pròspera de Espanya.

Los *laborantes*, los que per enveja als fills de Catalunya ensenyaren al negre ignorant á cantar : "Ay! quien fuera blanco, aunque fuese catalan!" poden comparar la conducta dels catalans y sus resultats ab los resultats y la conducta dels insurgents cubanos.

Los primers honran á Espanya, perque son bons espanyols : los últims no podrán mai deshonrarla, però se deshonran ells mateixos.

: Gracias, germans!

Habem rebut moltes cartas donantnos la enhorabona per la publicació de un periódich català en aquesta terra llunya, y aquesta bona acullida dels nostres germans, encara que la esperabam, nos ha umplert de satisfacció y de ánimo pera anar endavant en la nostra empresa. Las fibras del cor vibran de alegría y de entusiasmo al veurer cuan general, cuan arrelat y cuan invàriable es en nosaltres paysans lo amor á la Patria. Si LA LLUMANERA consegueix estrenyer encara més la unió y la fraternitat dels fills de Catalunya, quedaran satisfets los nostres més grans desitjos. Agrehiem de tot cor las felicitacions que habem rebut, y á tot pler publiquem la galana carta que nos han enviat varios paysans de la Habana, esperant que no sia la última ab que nos afavorescan.

Als Editors y Redactors de LA LLUMANERA.

NOVA YORK,

Germans :

Ab grata sorpresa habem vist avuy lo primer número d'una Revista que publicieu en eixa los bons catalans. ¡Com voleu, germans, que os diguem l'alegria, l'entusiasme, lo frenesi que de naltres s'és apoderat al veurer un fet tan gran d'amor patri? Lo cor nos saltaba boig adins del pit, com si volgués, atravesant lo mar, anar á juntarse ab los paysans qu'han realisat ab son patriotisme y desinterés una obra tan sublime, com es portar la patria desde ahont jau gloriosa fins al racó més allunyat de l'univers. Si, ara aquí nosaltres, sota lo sol escorxant del tropic, sota l'ombra dels boscos virginals, á las mārges de rius que semblan fils de plata, veurem apareixer lo sol de nostra terra, l'ombra de nostres boscos, las aiguas de nostres rius, las neus de nostras montanyas, y sentirém encara un'altre volta lo dols cantar de la pubilla assegudeta á la porta de sa masia! Veurán los ulls de nostre imaginació com ixen del mar blau ab paua majestuosa los pics de Montserrat ; veurán com ixen regaliment perlas las onas del Ter y del Llobregat ; veurán las torres de Barcelona pujant, pujant en l'aire embolicades ab nívols de fum ; y veurán, allí, en un racó, amagat y modest, lo poble de la montanya ahont rebérem lo jorn. Veurem la barretina y lo mocador al cap, la faixa y lo giponet ; sentirém lo "Noy de la Mare" y ballarém la sardana y lo contrapás....

Catalans qu'aixó ens doneu, catalans qu'aixó feu, benehits sian! Traballeu pera honrar la nostra patria! No reculeu ja mai en vostra empresa; Catalunya es bona mare, Catalunya deu de tenir bons fills!... ¡Viva Catalunya!...

Adeu sian, germans, y que Deu vos fassa bons!

HABANA, Novembre 4 de 1874.

Joan Galceran, Samuel Giberga, Anton Calvo, Narcís Maciá, Frederich Maciá, Bartumeu Ortol, Claudio Companyó, Lluís Moner, Bartumeu Galceran, Anton Moner, Manel C. y Barseló, Isidro Uribarri, Anton Galceran, Fernando Blanch, A. Ferrer, Frederich Monamill, Jaume Simó, Anton Masana, Gaspar Sulá, Joan Capasols, E. Lanuza, Josep Fabré y Gassó, Francesch Borrás, Sebastià Robriosa, Salvador Buils, Benet Lloveras, Juan Prats, Josep Burguet, Anton Gassol, Qui-met Burguet.

Ja que entre Yankis lluixen

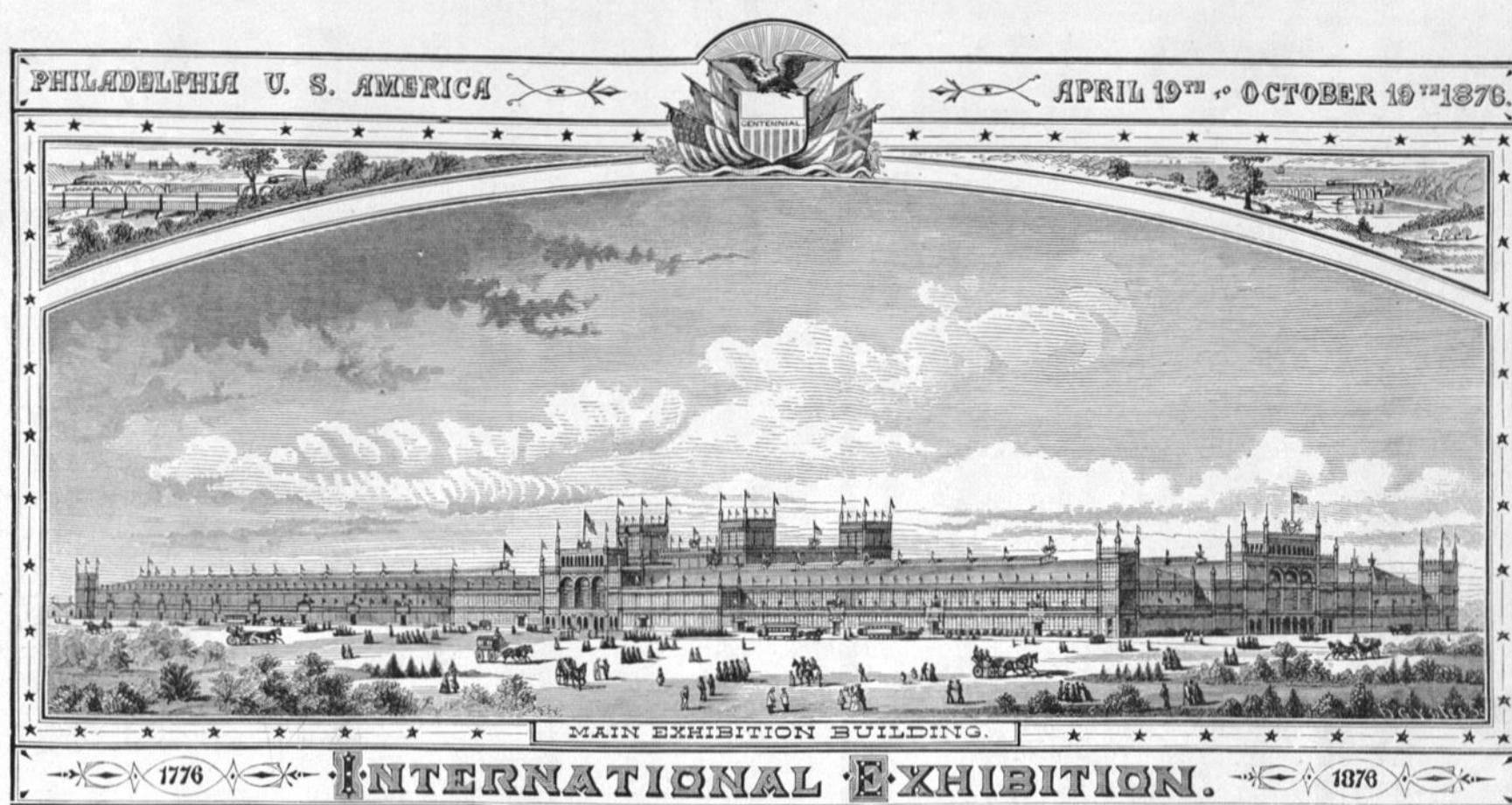
Lo flam de la Llumanera

Ab tot son cor suscribeix

Pep Ficamora y Riera.

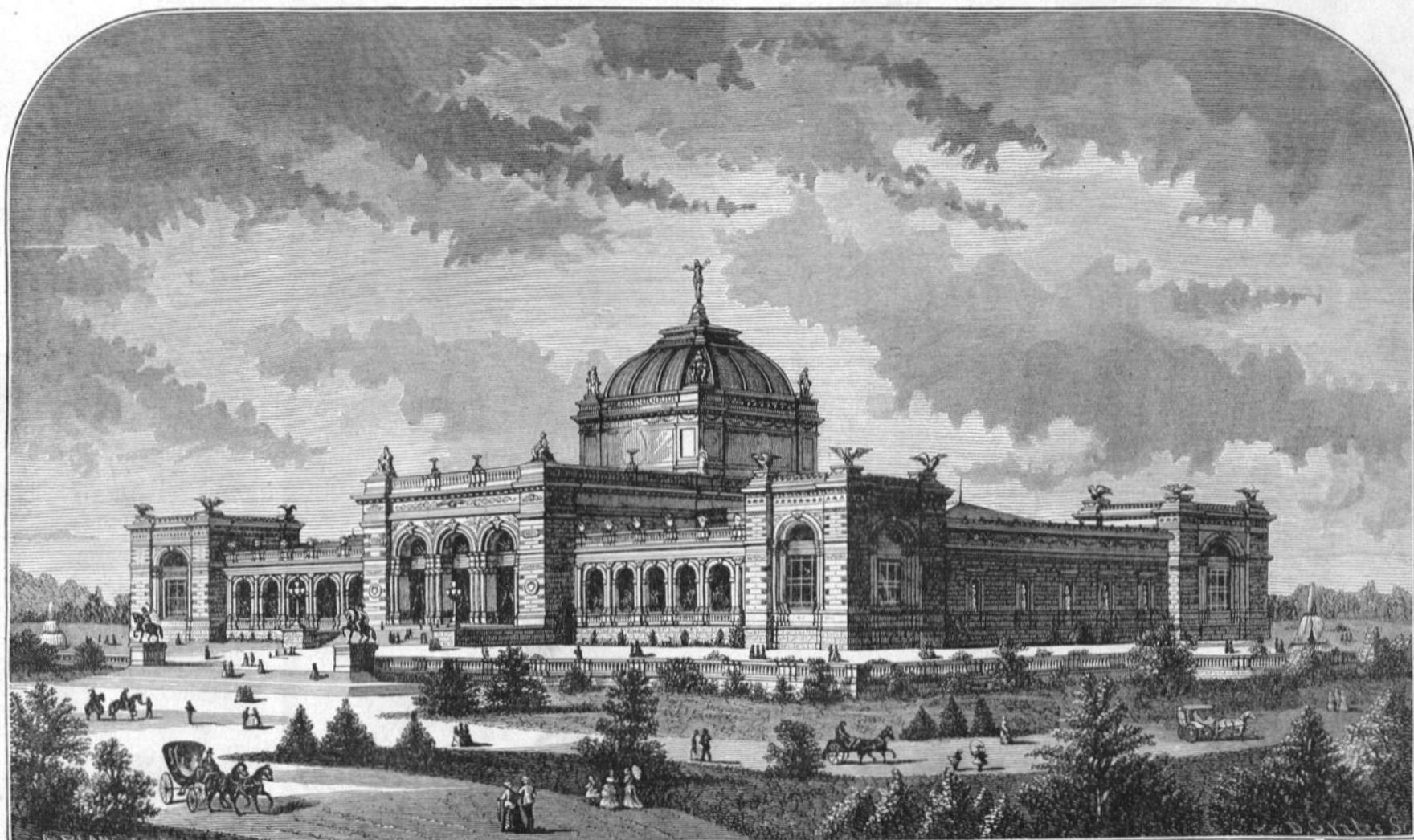
(Nos voleu més firmas, perque seria una llonjanissa massa llarga.—Salut y Llumanera.)

EXPOSICIO INTERNACIONAL DE FILADELFIA DE 1876.

PALAU INDUSTRIAL.

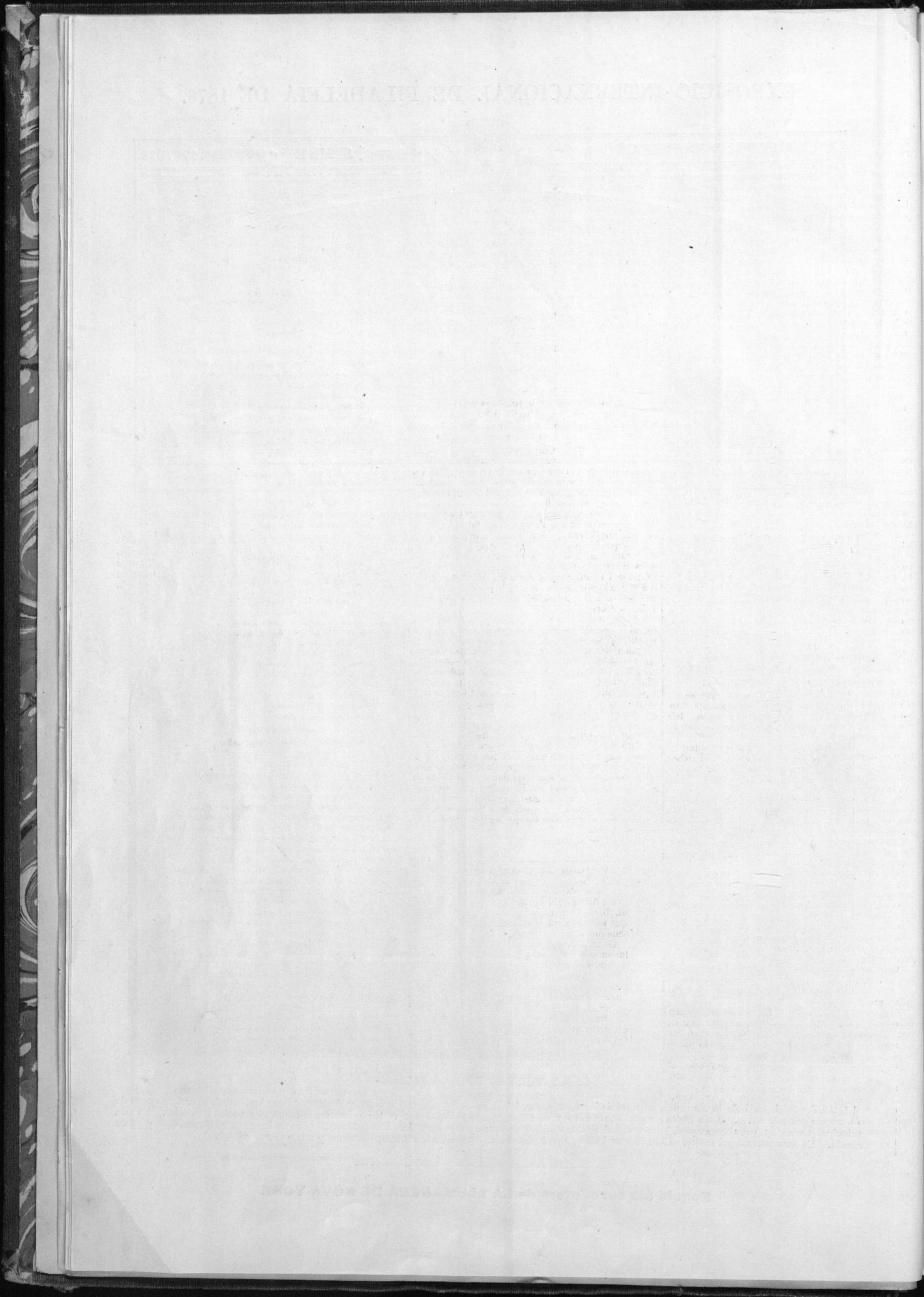
LOS edificis principals que servirán pera la Exposició Internacional de Filadelfia en lo any de 1876, en celebració del Centenari de la Independència dels Estats Units serán lo *Palau Industrial*, la *Galeria de Arts*, la *Sala de Maquinaria* y las *Salas de Agricultura y Horticultura*. —La llàmina anterior representa lo *Palau Industrial*, que tindrà 1,880 peus inglesos de llarch y 464 de ample. La nau principal, ó sia la avinguda del mitx que corre al llarg del edifici, tindrà de llargada 1,832 peus inglesos y 120 de amplada. A cada costat hi haurà una altre avinguda paralela de la mateixa llargada y de 100 peus de ample. Aqueixas avingudes estarán atravesades per varias vías de 48 peus de ample cada una. Los passadissos pera la gent serán de 30, de 15 y de 10 peus de amplada. Los fundaments serán de pedra y lo edifici de ferro y vidre. Estil gótic.

GALERIA DE ARTS.

A QUET edifici, estil de la Renaxensa, estarà á cincuenta canas del *Palau Industrial*, cap al Nort, y tindrà 365 peus inglesos de llarch, 210 peus de ample y 59 de alt. Será de pedra de granet, de ferro y de vidre, y fet á prova de foch. En lo interior hi haurà varías salas y galerias. La sala principal tindrà 83 peus en cuadro. Lo vestíbul tindrà 83 peus de llarch y 60 de ample. Las galerias 98 peus de llargada, 48 de amplada y 35 de alsada. La llum entrará pel sostre. Com lo nom indica, aquet edifici está destinat á la Pintura, Escultura y altres Obras de Art.

Regalo als suscriptors de LA LLUMANERA DE NOVA YORK

LA LLUMANERA DE NOVA YORK.

Tipos y escenas de Nova York.

Ni que haguessem anat á buscar pel carrer los tipos que presentém en la primera plana y els haguessem fotografiat, no haurian sortit tan exactes com los quens ha dibuixat en Felip Cusachs. ¡Están que parlan! Miren lo carnicer qué satisfet estát, vestit de senyó, ab un diamant molt grós en la petxera, y tot tapat fins als peus ab una especie de camisa ó brusa blanca pera no embrutararse. La péra que porta li dona un ayre de gravetat, y no extranyaria, aquí hont lo veuen ab lo tallant á la mà, que fós tot un senyor alcalde de barri. Més endavant trobarán lo drapaire, tot espellifat y ab un tarot al cap. Pera no gastarse la ven erdant ; "draps y ferro vell!" porta un carretó ab uns esquellots penjats que fan un soroll com si passás un ramat de bous. A la dreta veurán un home com un San Pau. Nos pensin que es lo gegant del Pí, nil de la Ciutat : es un *policeman* ó municipal que serveix de guardiá del ordre. Son homes escullits entre los més alts y jó fins crech quels fan expressos, puix ni ha que tenen set peus de alsada. Un pagès acabat de arribar de la nostra terra sel contempla com un badoch. Desota hi veurán un senyor molt ben vestit ques moca ab los dits (lo qual se ven aquí molt sovint). Lo mocador que porta li serveix pera aixugarse los dits després de la operació. Cap á la esquerra se veu una noya molt gaya y aixerida que pesca ab *art* y á la *encesa*. A la cantonada hí ha dos peixos que están á punt de caurer. Més enllà veurán un yanki que paheix lo dinar y se escura las dents ab un trempaplomas. Cap yanki estát ab comoditat si no estàt en aqueixa posició. Nos figurin que alló que té es un llansol, nó : es lo diari de la tarde. Alló grós que hi ha al seu costat es una escupidora. Sota del veurán dos joves letxuguinos que han passat la nit en lo club, ahont han agafat un gat quels fa anar torts. La escena del costat no necessita explicació. Es un cotxo de la tramvia que está plé de gom á gom. Aixís van sempre, com barrils de sardinas, y lo conductor erida : "Encara hi ha puesto pera un altre." La últim ninot representa un yanki que va depressa y fa caurer al llimpiabotas, trepitxa á un senyor, ensopega ab un altre, dona empentes á tothom y may se gira á dir : "perdone." Com aqueix sen troba un á cada pas. Per anar pels carrers de Nova York se han de fer uns ulls com unes taronjas.

Correspondencia de LA LLUMANERA.

MOBILE (Alabama), 15 de Novembre de 1874.

Senyor Director de LA LLUMANERA :

Al veuret anunciat en *El Cronista*, que se publica á Nova York un periódich en llengua catalana, y ab ninots, pera ridiculizar las costums dels yankis, lo cor m'ha donat un salt d'alegria, que no es fácil ponderar.

La inspiració que vosté ha tingut de fundar LA LLUMANERA, me ha alegrat moltíssim. Al menos ara tindrà ocasió de contrabalanciar las impresions dolorosas que estich obligat á rebrer, habitant entre questa gent.

Jo, per ma part, m'encarrego d'enviarli algunes cartas y d'ajudarlo ab tota la forsa de las alas del meu cor, puix, encara que es poca, penso que molta gotas de cera fan un ciri pasqual.

Comencém. Li yaig á parlar de las eleccions. Es una cosa que questa gent pren molt per lo serio, pero á mi mé fa riurer.

Com en aqueix Estat la població negra es tan numerosa com la blanca, de aqui quels negres aixequessent tant la cresta abans de las eleccions. Se veyan bastant sovint asseguts en un sofá y ab las camas estiradas y encrenadas, descansant en lo respatlle de una cadira, xuclant un gelat ab palla. Seguin la moda dels senyors de questa terra que tenen la gallosa costum de posar los peus sobre la taula ahont menjan.

Dones, si senyor; aqueixos negrets habian arribat al punt que de escuraxemeyas passaban á ser jutges, de barbers á governadors, y de baladriers á senadors de la República.

Y com en aqueix Estat n'hi ha tants, ells mouen la roda de las eleccions : si giran cap aquí, guanya l'un; si giran cap allá, guanya l'altre. Però los blancks los fan rodar an ells com una baldufa y bellugar com si fossem ninots de fira.

Los medis de quies valen pera enganxarlos al partit respectiu nos poden contar. Reunions, discursos, promeses, professons, un qu'altre *nap* que eau de amagatosis y, sobre tot, l'ayguardent. Aquet es lo gran conquistador dels electors de questa terra. Un cop tenen lo gat, qualsevol els hi fa creurer que la Mare de Deu se deya Joana.

Tant que ponderan las eleccions dels Estats Units, jo no li trobo sino més fanfarria, més tabola y més vicis que en los altres payssos. Si no fos per axó de guanyar vots ab botas d'ayguardent, que es propietat original de questa terra, diria que las fan com en totas las nacions d'Europa.

Aqui se organisá un club, anometat de la *casta latina*. Ell se pot dir que doná l'impuls decisiu á las eleccions. Jo só de la opinió quels mil y pico de vots que tingué de majoria lo partit democrata en aquesta ciutat solament son deguts al club referit.

Don Pere Horta, president de la Societat Espanyola, catalá molt respectat y molt ben volgut, era un dels caps. No cal dirli que aqueixos ho feren com á casa. Sens soroll se reuniren ab un sol pensament y ab un sol *sí*. Umpliren las urnas de vots. No hi ha més cera que la que crema : allí ahont un catalá posa la banya ; ó s'romp, ó surt ab la seva.

Avuy los negres van ab lo cap baix. Fan una carota que lo dimoni sels emporta.

Fins ara poch era un escàndol lo que aqui passava. No se sentia sino queixa sobre queixa, plors y blasfemias. "Si axó dura, deyan, nos en anem á la porra." Los que patian deyan que de tot ne tenen la culpa los republicans. Los democràtiques han guanyat las eleccions. Veurerán ara com se portarán. Tindrà ocasió de feni un plat un altre dia.

Estiga bonet.

PAU GERMA.

Aniversari de un miracle.

Un "Borinot" que no té rès de* borinot nos envia la següent afalagadora carta :

NOVA YORK, 28 de Novembre.

"Estimat amich : Com verdader borinot que só, vas aprofitar la escletxa de una finestra pera entrar, la nit del 21 corrent, en lo menjador de un restaurant del carrer del Guillelm quem robá lo cor, tan olorosos y bucolichs eran los perfums que despedia. Y no era broma : puix vas veurer una taula molt ben servida y aparellada ab confituras, flors y moltes llums, ahont no hi faltaba rès, y en torn una gresca y una tabola, quem probáren que los que la feyan eran dels nostres. En efecte : per tot lo quies digué vas endevinar que alló era una festa donada per lo nostre paysá y amich Senyor Francesch Lladó, pera celebrar lo aniversari de la sua salvació miraculosa, lo dia, ó millor, la nit en que sen anà al fondo del mar lo pobre vapor *La Ville du Havre*.

"Dirte, amich, o que allí passá, lo molt quies menjá y begué, los brindis en prosa y en vers que al anifritió se dirigéren, seria cosa de may acabar. No puch deixar de dir, no obstant, que fins tregueren á col-lació LA LLUMANERA. Y no te estranye, viva neu ! qués molt lo que brilla ja pel mon ta LLUMANERA, sens contar lo brillo que li espera : y per lo tant no es de admirar que de LLUMANERA se parlés, puix hi havia allí catalans, y catalá era lo que donaba la festa.

"Lo fet es quel Senyor Lladó, responent á una indicació que en catalá li fou feta, declará que estabat dispositat á fer, no sols tot lo que podría, sino encara més, pera conseguir lo fi que en ta LLUMANERA te has proposat ; so es, que Catalunya, nostra estimada Catalunya, sia dignament representada en la pròxima exposició de Filadelfia. Per aquesta raho he eregut tindrias gust de saber lo que sobre eix particular passá, y quels teus esforços serán apoyats de cor per tots los que aquí de bons catalans se precian.

"Es sempre amich teu,

"LO BORINOT."

Balada de Catalunya

DEL POETA CASTELLA D. VENTURA RUIZ AGUILERA.
(Traducció catalana de Victor Balaguer.)

Un fill ne té Catalunya,
un fill ne té menstral,
que per veurerla gran sempre
sens descans ne vetllará.

De la màquina sonora
la veu diu sense parar,

trich, trach,
trich, trach,
y respondrá á la que fila,
teixeix ó prempsa, vé ó vá,

trich, trach,
trich, trach,
ab cantadas que l'ajudan
á sufrir y á traballar.

Catalunya digué un dia,
ja d'assó ne fá molts anys :

— "Bé véus, fill meu, que so pobre,
ma pobresa estás mirant."

Lo fill vā respondré : — "Mare,
á guanyarme vaig lo pa,"

trich, trach,
trich, trach,
y son teler ab las gotas
de lo seu front tot regant,

trich, trach,
trich, trach,
guanyá l'pa que demanaba
lo dols accent maternal.

— "Catalunya, noble mare,
un vestit t'he de donar,
y del fret las greus cruhesas
á sentir no tornarás."

Aixis li digné á sa mare

lo jornaler catalá ;

trich, trach,

trich, trach,

los tallers ne resonaren,

y aná teixint á la par

trich, trach,

trich, trach,

lo vestit y la grandesa
que á sa mare féu tan gran.

En altres temps Catalunya
digué al mont y digué al mar :

— "Ma constància ha de domarvos
y ma ferma voluntat."

Al pagés rústica aixada

y al marinero remis doná,

trich, trach,

trich, trach,

y dels remis y las aixadas

als cops seguits y al compás,

trich, trach,

trich, trach,

á la pedra arrancá espigas,

y al abisme un septre real.

Vegé en sos camps Catalunya

extrangera gent audá,

y sentí en son pit bullirne

la sanch del almogavar.

Sos fills ne van á la guerra,

y al taller sos fills ne van,

trich, trach,

trich, trach,

y las cansons alternantne

de la guerra y de la pau,

trich, trach,

trich, trach,

conquistá sa independència

y teixí sa llibertat.

Catalunya, per que tingas

ricas galas que ostentá,

y vapor palpita y brama,

fila lo fus de metall.

Si grans ne són eixas galas,

tas virtuts ne són més grans,

trich, trach,

trich, trach ;

ja may al oblit las dones,

que si las véns á oblidar,

trich, trach,

trich, trach,

nó la tela de ta gloria,

ta mortalla teixirás.

Soliloqui de "Hamlet"

DE SHAKESPEARE.

Traduït expressament pera LA LLUMANERA :

Viure, ó no viure, aqueixa es la cuestió :
i será més digne que sofreixca l'home

los tirs y flextas d'enemiga sort,

ó be que armantse contra un mar de penas

las acabe ab la mort ? Y i qué es la mort ?

Dormir, rès més : i y ab una son se acaben

los nostres sufriments y l's mil dolors

herència de la carn ! És una fi

que debem desitjar. Morir... dormir...

Dormir! Pot ser somiar... Ah! aquí està l'punt;

perque eixa son sens fi pot tenir somnis,

després que hauren llençat lo feix mortal,

y axó ens deté. Aqueix es lo respecte

que dona llarga vida al sufriment.

Qui aguantaria l's fuets y assots del temps,

del tirá l'jou, l'insult del orgullós,

los desprecis de amor, la injusta llei,

dels empleats la insolència, y los rebufos

quel pacient sabi reb del ignorant,

si un pogués darse á sí mateix repòs

ab un punyal ? Qui portaria l'fardó,

grunyint y suant, de la pesada vida,

si la pór de lo que hagia allá en la mort

(pays desconeget, puix del seu terme

cap viatger ha tornat) nó ens contingués,

fentnos sufrir los mals que aquí tenim

abans de anar als que no coneixém ?

La conciència nos fá cobarts á tots :

de la resolució lo color viu

LA LLUMANERA DE NOVA YORK.

Novas de la Patria.

Se ha publicat á Barcelona un nou cuadern del *Cansoner de obres catalanas* dels sigles XIV, XV y XVI, el qual conté unes copias del notari Andreu Martí Pineda, sobre lo matrimoni. Està impres ab dos tintas en lletras antigas y té vinyetas de la época.

—Abans de Nadal estarà acabat lo pont que se está fabricant sobre la Riera den Malla en lo Paseig de San Joan, pera que lo dia de San Tomás puga estar arreglat lo pis de aquell passeig desde lo Parch de la Ciutadela fins á la Gran Via.

—També se está fabricant un pont sobre lo estany del Parch que están fent ahont hi havia la Ciutadela.

—Se está fent á Catalunya una suscripció pera erigir un monument á la memoria del mal-lograt músich y poeta popular, Josep Anselm Clavé. Ja hi havia recullits prop de dotze mil rals.

—Se tracta novament de desviar la Riera den Malla y altres torrents del pla de Barcelona. Fa molts anys que aqueixa millora está en projecte, però de aquí no passa. Deu fassa que ara vagia de bò.

—La fatxada del Gran Teatro del Liceo ha sigut retocada. Ja era hora. La temporada de ópera se inaugurarà lo 21 de Octubre ab lo *Faust*, cantat per les senyoras Borsi de Giuli, Venosta y Mestres y los senyors Maurelli, Masi, Vidal y Viñals.

—Lo dia 18 de Octubre se inaugurarà á Barcelona la Exposició periódica de Bellas Arts, en lo edifici del Paseig de Gracia. Dels 427 números del catáloch, 376 eran cuadros al oli y aquarelas, 14 dibujos, 9 esculturas, 12 projectes de arquitectura, 4 grabats, 6 fotografías y 2 traballs de art aplicat á la Industria. Entre los expositors figuraren los noms de Martí y Alsina, Mirabent, Galofre, Mercader, Urgell, Armet, Gomez, Torrecasana, Gibert, Roig, Mestres y Granell.

—La Diputació Provincial de Barcelona ha creat en la capital del Principat una Escola gratuita de Arts y Oficis. Hi haurà classes de Dibuix, de Pintura, de Escultura, de Grabat, etc., ques donarán de nit en la Universitat nova. La càtedra de composició y colorit la guanyà per oposició lo pintor Antoni Caba ab un quadro que ha causat la admiració de quants lo han vist. Lo assumpt es la desesperació de Judas en lo acte de llençar als escribas los diners que havia rebut per lo seu Mestre. Lo quadro presentat per lo pintor Simon Gomez es també molt bò y ha merescut una menció honorífica. Eixos dos cuadros figuraren actualment en la Exposició de Bellas Arts y ha acudit molta gent á veurelos. Los veurerem nosaltres en la Exposició de Filadelfia?

—Han comensat á collocarse en lo carrer del Cárme la carriera pera la tramvia que anirà desde lo Plà de la Boqueria á Sans. La del carrer del Hospital està ja col-locada.

—Diu *La España Musical* que se ha cantat en Barcelona una preciosa *Salve*, composta per lo conegut pianista y compositor, misser Lladó, y que es de un carácter profundament religiós, está escrita ab facilitat y es de molt bon efecte.

—La excel-lent revista catalana ques publica á Barcelona baix lo títol de *La Renaxensa* ha entrat en lo quint any de sa publicació adoptant la forma de llibre en 4º que tenen las principals Revistas europeas. Lo primer número del any quint es molt interessant, puix conté articles dels coneguts escriptors Milà y Fontanals, Vilarasa, Angelon, Puigarrí, Cayetano Vidal, Dámaso Calvet, F. P. Briz y Fidel Fita, y com folletí una novelà den Frederich Soler, titolada : *L'any trenta cinc*.

—Han comensat los traballs de nivelació del terrenó que ocuparà lo passeig de oms en lo parch y jardins de la Ciutadela.

—En lo plan dels jardins de la Ciutadela aprobat per lo Ajuntament està indicat com projecte un edifici Palau del Art y de la Industria destinat á Exposicions de totas classes. Lo *Diari de Barcelona* proposa ques fabrique una gran sala de concerts. Aprobém lo pensament y desitjém ques realisse.

—En lo Ateneo Barcelonés se ha constituit una comissió de estudis sobre la legislació aduanera, composta de personas molt dignas y conegudas.

—Lo Ajuntament de Barcelona ha rebut una comunicació del govern, que disposa que instrueixca un expedient pera conseguir la cessió del convent de San Felip Neri pera destinarlo á Palau de Justicia.

Gresols.

Los llassos de familia están molt fluixos en los Estats Units. Los *Estats* podrán estar *units*; pero las famílies están molt desunides. Lo pare diu de *vosté* á son fill com si fos un estrany, y com un estrany lo tracta. Jo he coneugut joves de divuyt y vint anys que pagaban despesa pera viure en casa dels pares, y com cada hu tenia los seus negocis,

nos veyan més que los diumenes. Cada qual se las campa com pot en aquesta terra. Lo marit fa negocis, la muller se passeja, lo fill està de dependent y la filla dona il·lòs ó ven gèneros en alguna botiga. Tothom passa lo dia fora de casa. Quant la dona arriba tart y lo marit li pregunta : “*¿dahont vens?*”, ella respon : “*Axó no es del teu compte.*” Ja ho veuen : com més amichs, més claras, diu lo refran.

Tan estrany es veurer aquí dónas borratxas, com trobar una oca sens esclops : però may habia llegit lo que diu un diari de Nova York, que es lo següent :

“En lo cop de artet que doná la policia dias arrera, tant á las casas de joch (á las de xavo, perquè las de *duro* son massa *duras*), com á las pobres minyo nas ques buscan la vida pels recons, hi pescà una dona, que des de lo any 49 està sempre borratxa.”

Moralitat :—Pera lo dit diari : “*¡Quina consti-tució tan envidiable la de eixa dona!*” Pera mí : “*¡Quina Borratxa, Deu meu!*” Aqueixa sí que fora bona pera fer suar !”

—**Llumenetas.**

—“Per Nadal, lo gall.”

—Y “cada óvelha á son corral.”

—En los Estats Units ixen á llum 8,082 publicacions periódicas de totas menas, inclusa LA LLUMANERA DE NOVA YORK.

—En los Estats Units hi ha 57 directoras de periódichs sens contar las redactoras, gacetilleras y corresponsalas, que sont moltas.

—Un home de Ottawa ha venut la sua dona per \$10. Ella está molt contenta y diu que axó es més de lo que ella haruia ofert per ell.

—Brigham Young, jefe dels Mormons, está casat ab trenta set donas. *¡Ave Maria Puríssima!* Nosaltres que creyam que ab una ni havia massa !

—Lo empresari de un teatre de Nova York pera atrauera gent anuncia que repartirà 60 pernils entre los espectadors. Si donés pa y vi la xefla seria completa.

—Un yanki assegura que si lo *Evangeli* diu una cosa y lo *Herald* ne diu una altre different, de cada cinch cents americans, cinch cents y un creurán ab preferencia lo que diga *l'Herald*.

—Un paysá nostre que acabava de arribar á Nova York exclamà entusiasmado : “*¡Company, quins animals tan grans hi ha en aquesta terra!*” Y no havia vist més quels caballs y els homes pel carrer.

—A Ashtabula (Estat de Ohio) estan fent, pera presentarlo en la Exposició de Filadelfia de 1876, un formatge que pesarà 84 toneladas. *¡Pues mi-ren, dropo hi ha en aquesta terra capás de calàrsel de una bocada !*

—Un metxe alemany de Nova York deya fa pochs días quel millor preventiu contra la tísis es la cer-vesa. Un quel escoltaba li pregunta : “*¿Que té pór de ser tísich, vosté?*”—*Perqué ho diu ?*—*Per qué com sempre veig que se emborratxa ab cer-veza ?*

—En moltes iglesias dels Estats Units los organistes son donas. Es clar, las donas son molt afi-cionadas á tocar l'orga. Pero resulta que algunes organistas han fugit ab los sacristans. També axó es natural : en la música de orga son molt fre-quents las *fugas*.

—Lo robo més descarat de que tenim noticia, succehi lo altre dia en Virginia, ahont un lladre robà la dentadura postissa de un senyor que des-cydàdamen se endormí ab la boca uberta. Aqueix lladre podria ser un bon dentista, puix té trasssa pera arrancar dents.

—En Victor Manel, rey de Italia, ha nombrat Senador del Reyna al mestre Verdi. Abiat las discussions políticas de Italia se farán en música, y las *notas* diplomáticas se escriurán en *pentágra-mas*. *¡Figúrinse una sessió del Senat convertida en ópera y en Verdi portant la batuta !*

—Abans de eixir LA LLUMANERA se publica á Nova York 550 periódichs de totas classes. Ara ja son 551. De aqueixos la major part son inglesos; pero ni ha 49 escrits en aleman, 8 en castellà, 7 en francés, 4 en sueco, 1 en italià, 1 en portugués y 1 en català, que es lo nostre.

—Per un caball molt lleuger de casta inglesa ques diu *Longfellow* ne oferiren fa pochs días \$50,000, y lo seu amo refusà véndrerlo. Lo poeta més celebrat dels Estats Units també se diu *Long-fellow*, pero ningú donaria per ell ni la mitat. *¡En aquests temps val més ser caball que ser poeta !*

—Un català acabat de arribar á Nova York pre-guntá á un company seu de viatje : “*¿Perqué serà que en aquesta terra á una noya li dihuen miss ?*” Y lo seu amich li respondé : “*Perqué los inglesos son molt filosops en lo modo de parlar y saben que las donas son com los gats que quant se enfadan esgarapan.*”

—Una dona de Ottawa (Canadá) se suicidá fa

pochs días, perque lo seu marit no havia volgut ferli un pató en tot un mes. En cambi un home de Cincinnati (Estat de Ohio) se ha divorceiat de la sua muller perque se empenya en dormir ab la cotilla posada. Si los marits de aqueixos dos matrimonis se haguessen permuat, haurian sigut molt felissos.

—En la Habana se publica un diari, es á dir un *nitarí* (puix ix á llum totas las nits) ques diu *El Artista*. Està dedicat especialment á explicar los arguments y fer la critica de las funcions de teatro; pero conté altres cosas molt gayas, lo qual prova que en los pots petits hi sol haber la bona confitura. Lo director se diu J. Luis de la Mata y es nabot den Breton de los Herreros. Vol dir quel pandero està en molt bonas mans.

—A LA LLUMANERA estaba reservat lo descubriment del mohiment continuo. Las condicions que ha de tenir son que el mohiment sia perpétuo, que no se gaste la màquina y que tinga una forsa poderosa. Ja lo habem trobat. Es lo temps. Sempre se móu. No se atura mai. No se gasta. Y vegian si té forsa que tot ho destrueix : il-lusions, esperansas, ideas, objectes, homes, casas, ciutats, pobles é imperis. *¡E pur si muove !*

Notícies personals.

—El dia 4 de Novembre se embarcà per Liverpool lo nostre paysá Leonardo Chia, del comers de la Habana.

—Lo mateix dia arribà de França lo nostre amich Ventura Mestre, pera ingressar en la casa de comers de aquesta plassa de Dentz, Mestre y Companya.

—Lo dia 10 de Novembre se embarcaren en lo vapor “Columbus” pera la Habana, los germans Eduardo y Ventura Mestre ab llurs familiars respectivas.

—En lo vespre del dia 5 de Novembre tingut efecte en la iglesia parroquial de San Estebà de aquesta ciutat lo casament de la nostra paysana Mercedes Cuyàs y Armengol ab lo jóve navarrer, Andrés Echeverría, del comers de aquesta plassa. *¡Deus los fassa ben casats !*

—Habem tingut lo gust de abrassar al nostre amich y paysá Santiago Puig, que arribà de la patria, per la via de Liverpool, en lo vapor “Partida” lo dia 27 de aquet mes.

—Habem rebut y publicuem ab molt gust lo següent avis :

Aviséu á nels minyons

Que parlau nostre llenguatge

Que sabéu estàns en viatge

Llonganissas y turrons.

Per Nadal ab la sistella

A casa en Pont aniré

Y allà triar ne podré,

Que tot es cosa novella.

Per apparellar sopars,

Hi haurà en llunes conservades

Pebrots, fruitas, calamàrs,

Xorisso y sobreasadas,

Vins tints, San Vicenç, y Alella,

Y per no quedare á mitjas,

Trobarán lo vell Matella,

Y Malvàsia de Sitges.

Allí tenen constantment,

Garnacha, Opòrt, Madra,

Moscatell y l'preferent

Vell Xerès de la Frontera,

Conyachs, brandis, ayguards,

De tots gustos y colors,

Y un gran surtit de licors

Catalans molt excel-lents,

En fi, s'pot dir que la font

Dels vins de França y d'Espanya,

Del Rin, y fins del Xampanya

Es la botiga dels Pont.

No. 441, PEARL STREET, prop de Chatham.

Assumptos Mercantils.

NOVA YORK, 30 de Novembre de 1874.

MERCAT MONETARI.—Ha continuat molt fàcil desde la nostra última Revisa, pero se nota més mohiment, los Banchs envian diners á las plassas de l'interior, y l'interés ha augmentat un poch. Adelants sobre bonas garantias se fan, de un dia á l'altre, de 3 á 4 per cent l'any, per 30 ó 60 días, 5 ó 6. Bon paper comercial continua descomptantes de 5 ó 7 per cent. La Bossa més animada; la confiança comensà á renixerdes després de les últimas eleccions, y la situació en general ha millorat. Lo premi del or ha estat més fermé á consecució de la alsa del descompte en lo Banco de Inglaterra, y de 10½ ha pujat fins á 12½. La última cotisiació es de 12 per cent. Cambi sobre Londres á 60 djs \$4.84 á \$4.86; 3 djs \$4.90½ la £. Paris 60 días frs. 5.20 á 5.15; 3 días frs. 5.11 á 5.11.

ARRÓS.—Sens variació. Carolina 7 á 8 currency. Rangoon 2½ á 8. Patna 4½ ó en deposit.

CEREALES.—Ab millors notícies d'Espanya; los preus dels blats han pujat. BLATS DE PRIMAVERA \$1.10 á \$1.25. BLAT D'HIVERN ROIG \$1.20 á \$1.30, y blanc \$1.30 á \$1.40 per bushel de 60 lbs. FARINAS DEL SUR pera Cuba \$6 á \$7. FARINA EXTRA OHIO \$5.10 per barrel. BLAT DE MORO 92 á 94 c. per bushel de 56 lbs. FASOLS \$2 á \$3 segons classe.

CÀFES.—Demanda regular y preus sostinguts. “Puerto Rico” 17½ á 19 c. or.

COTONS.—Les entrades han continuat molt abundants però la fermesa dels cambis ha contingut la baixa dels preus. Cotisim segons la nova classificació “Uplands low Middling” 14½ cent, “Middling” 14¾ cent. “Good Middling” 15¼ c., “Nova Orleans low Middling” 14¾ cent., “Middling” 15½ c., “Good Middling” 15½ c. Contractas pera Janer 15½ c. pera Febrer 15½ c., base “low Middling Uplands”. Entrades desde 1er de Septembre 1:277,000 pacas contra 996,000 l'any passat en igual temps.

CUTIUS.—Molta existència y los preus han declinat un poch, pero clouen fermes. Buenos Ayres escullits 25 á 26 c., or, per lb.